

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר דב זופניק שליט"א

תמורה ל. בענין ברירה

1. **תמורה ל.**, וז"ל, "מתני' ואיזהו מחיר כלב האומר לחבירו הולידך טלה זה תחת כלב וכן שני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד תשעה וכלב שכנגד הכלב אסור ושעם הכלב מותר אתנן הכלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנאמי' שנים ולא ארבעה ולדותיהן מותרין הן ולא ולדותיהן: גמ' ת"ר מחיר כלב זהו חליפי כלב וכן הוא אומר (תהלים מ"ד) תמכר עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם אימא אתנן זונה (א"כ לא קרב הוה תלתא גם שניהם ולא שלשה) מי קאמרין אנן אתנן ומחיר אתנן ולא מחיר קאמרין א"כ נימא קרא לא תביא אתנן זונה וכלב מדכתיב אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ השותפין שחלקו אחד נטל כו' ניפוק חדא להדי כלבא והנך כולהו לישתרו הכא במאי עסקינן כגון דטפי דמי כלב מחד מינייהו והאי טיפונא דכלב שדי בכולהו."

2. **ורש"י שם**, וז"ל, "מחד מינייהו. שאין באותן שכנגדו שום טלה ששוה דמי הכלב דהשתא דמי הכלב מעורבין בכולהו כגון שאותן שכנגדו שוה כל חד וחד דינר דהוה עשרה דינרין ואותן תשעה שעמו שוין כל חד דינר חסר מעה דהיינו תשעה דינרין פחות תשעה מעות והכלב שוה דינר ותשעה מעות הרי י' דינרים נמצא בתשעה מאותן שכנגדו מגיע מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו לשון ירושלמי כגון דשוי לכל חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלגי חומשא דזוזא דהוה להו בין כולהו מ"א זוזא ואותן שעמו לא שוו כל חד אלא ד' זוזי דהוה שלשים ושש זוזי וכלבא שוי חמשא והוה מ"א נמצא בתשעה מעשרה שכנגדו בכל אחד חצי חומש מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו:"

3. **ותוס' שם**, וז"ל, "ואידך לישתרו. פירוש מטעם ברירה והשתא ניחא לפר"י דפסק הילכתא בכולי הש"ס דיש ברירה אבל לר"ת דפסק הילכתא דאין ברירה היכי פריך כ"כ בפשיטות ואידך לישתרו וי"ל משום דאיכא תנאי דאית להו ברירה פריך ליה ממתני' דלא כוותיה מיתוקמא יש לתמוה דהכא משמע שאם איסור מעורב בהיתר נוטל האיסור וסומכין על ברירה לומר שזהו האיסור שנסתלק לכן בההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן מעשר וסומך על ברירה ולומר שזהו החולין שהוא שותה וכן ההיא דג' שלקחו קיניהן בשותפות ומתה אחת מהן דפריך הש"ס בפשיטות במס' יומא (דף נה:;) ונשקול ד' זוזי ונישדיניהו ואידך לישתרו משום ברירה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נסמוך אברירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך לישתרו וכן זבחים שנתערבו בשור הנסקל דאמרין (זבחים דף ע:;) ימותו ואמאי נהי דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי מ"מ נשקול חד מינייהו ואידך לישתרו ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול בדן זה דודאי כל דבר שהוברר האיסור מתחלה שתערובתו היה באיסור אבל הני תערובתן בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו."

4. **רשב"א בקידושין יז:**, וז"ל, "ואי ס"ד דאורייתא כי לא באו לידו מאי הוי כי קא שקיל חליפי ע"ז הוא דשקיל. ואיכא למידק והא אמרינן חבר ועם הארץ שירשו את אביהם ע"ה והניח פירות מעושרין ושאינן מעושרין יכול חבר לומר לע"ה טול אתה פירות שבמקום פלוני ודעתו על המעושרין ואע"ג דירושה דאורייתא, וי"ל דהתם במין א' ומשום ברירה אבל בב' מינין כי הכא אין ברירה וכדאמרין התם בהדיא אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים והלכך בירושה דאורייתא אסור דכי קא שקיל דמי ע"ז קא שקיל דבתרי מינין אין ברירה ואכתי לא ניחא לי דהא תנינן

בתמורה בפרק כל האסורין לגבי מזבח (ל' א') וכן שני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל ט' וכלב אחד את שכנגד הכלב אסורין שעם הכלב מותרין ואקשינן עלה בגמרא ואמאי אסירי נשקול חד בהדי כלב ונתסר כלומר משום ברירה וט' אחריני נשתרו ופרקה רב אשי כגון דשוו עשרה אימרי כל חד וחד ארבעה זוזי ופלגי חמשא וכלבא שוה חמשה זוזי דזוזא יתירה דכלב משוך בכולהו אלמא אי לאו הכי ט' אחריני שרו דאלמא אף בשני מינין יש ברירה, ושמא רבא סבור דבשני מינין אין ברירה וההיא מתני' כפשטה מפרש לה אפילו לא שוי כלבא טפי מד' זוזי דאימרי: "

5. חתם סופר מסכת עבודה זרה סד: , וז"ל, "והנה הרשב"א מייתי רא"י דאיכא מ"ד דבשני מיני' שייך ברירה מתמורה למ"ד דאמרי' במחיר כלב ולברור חד מינייהו וכו' והתם ב' מיני' נינהו ודבריו מאוד תמוהים אדרבא משם מוכח דלא אמרי' ברירה משני מיני' דא"כ אין כאן מחיר כלב כלל דהוברר דעשרה טלאים שלו מעיקרא ואין להם חלק בכלב אע"כ אין ברירה וע"כ מחירו של כלב מעורב בין העשרה טלאי' ושוב בוררי' חד מינייהו דהוה מין א' בעצמו וצ"ע."